

Proces prawnego różnicowania a początki prawa pracy

Process of legal differentiation and the origin of labour law

Streszczenie

Różnicowanie w życiu społecznym i różnicowanie w prawie wzmacniają wzajemnie sprzecznie zwrotne w procesie rozwoju. Kodyfikacja prawa cywilnego w początku XIX w. zdawała się na pierwszy rzut oka gwarantować tryumf prawa równego dla wszystkich. Jednak po upływie półtora stulecia strony tak prostych umów prawa cywilnego jak sprzedaż różnicowane według ich statusu konsumenta lub przedsiębiorcy. Zgodnie z tą logiką różnicowania na przełomie XIX i XX w. powstała nowa gałąź prawa pracy. W tym względzie Leon Petrażycki (1867...1931) wprowadził fundamentalne rozróżnienie między pracodawcą a pracownikiem, dla którego roszczenie o wynagrodzenie zabezpiecza potrzeby egzystencjalne jego i rodziny. Różni się ono od jakiegokolwiek standardowego roszczenia prawa cywilnego, np. z tytułu sprzedaży lub najmu.

Słowa kluczowe

różnicowanie, kodyfikacja i dekodyfikacja,
from status to contract, Leon Petrażycki

Abstract

Differentiation in social life and differentiation in law mutually enhance their positive feedback in the process of legal development. The codification of private law at the beginning of 19th century seemed at first sight to warrant the triumph of law equal to all subjects. However, after a century and a half, we find the subjects of such a trivial contract as sale differentiated according to their status of a consumer or a business. Following such a logic of differentiation, at the turn of the 19th and 20th centuries emerged in the legal system the new branch of labour law. In this respect Leon Petrażycki (1867...1931) made a radical distinction between employer and employee whose claim, which covers existential needs of him and his family, fundamentally differs from any standard claim of private law, e.g. on behalf of purchase or hire.

Keywords

differentiation, codification and decodification,
from status to contract, Leon Petrażycki

JEL: K1

Równo i różnicowanie

Jako jedna z wartości naczelnych w prawie pozostaje jego celność cytowanym, lecz niezbyt często analizowanym szyldem. Funkcjonuje on na prostej zasadzie, a im więcej równości w systemie prawnym i w rozumowaniu prawników, tym lepiej. Prawnicy rozumieją przy tym wartość równości trafnie nie jako zwykłe wykluczenie nierówności, lecz raczej jako zakaz samowoli, a zatem dyskryminacji (Luhmann, 1997, s. 844), dokładnie tak, jak wyraża to art. 32 naszej konstytucji z 1997 r. Można więc różnicować, a nawet należy to czynić, byle tylko sprawiedliwie i sensownie.

Różnicowanie stanowi zresztą także i w common law ide przewodni jednej z częstszych w praktyce sądowej operacji wykładni, którą prawnicy anglosascy zwykli okre-

ślać jako *distinguishing* (distinguishing). Jest to zabieg przeciwny do analogii, stosowany w celu przezwyciężenia odróżnienia szacownego precedensu od obecnie rozstrzyganego przypadku, w którymś z dopatruje się znamion odmiennych, wykluczających zastosowanie tej samej reguły prawnej (Thomas, 1979, s. 207 i n.).

Należy zauważyć, że z punktu widzenia historyczno-ewolucyjnego system prawny rozwija się nie inaczej, jak tylko różnicowanie przez rozróżnianie i różniczkowanie. Prawo przestrzegać będzie zasadnych wyjątków i dystynkcji zasady absolutnej równości dla wszystkich swoich adresatów i we wszystkich możliwych sytuacjach oddziaływać na wszelkie drogi zmiany i rozwoju. Przeleliśmy to na przykładzie najstarszego prawa rzymskiego i jego późniejszej ekspansji aż do epoki nowożytnej włącznie.

W najdawniejszym okresie historii rzymskiego prawa prywatnego, zwanym *Æpoka post powstania legisakcyjnego*, jedynym prawem rzeczowym spotykanym w rzymskim systemie prawnym i przez to uznanym było prawo własności (Gintowt, 2005, *passim*). Natomiast w epoce legis actiones nie istniały jeszcze prawa zwane później prawami na rzeczy cudzej (*iura in re aliena*) lub prawami rzeczowymi ograniczonymi, takie jak służebność gruntowa (*iura praediorum*), prawo użytkowania cudzych rzeczy, prawo zabudowy czy zastaw itp.

Z punktu widzenia potrzeb społecznych tak ubogi w instytucje prawne system dreptał walcie w miejscu, gdy rozwój jego hamowałaby prymitywna alternatywa *Æalbo mam własność, albo jej nie mam*. Kto jej nie miał, nie miał też możliwości zaspokajania potrzeb nieco bardziej wysublimowanych, których zaspokojenie gwarantowały późnie np. służebność czerpania wody lub przechodu przez grunt sąsiada czy prawo użytkowania cudzego domu. Tymczasem rzymskie prawo prywatne epoki archaicznej znało własność „jak już wspomniano”, jedynie tylko prawo własności.

Prawo to określił mi wprowadzić wyjątkowo jako własność, lecz w gruncie rzeczy pozostawało ono nieodróżnione od innych praw rzeczowych, a zatem niezróżnicowane, gdy nie dysponowało nawet odrębnymi nazwami. Wywoływano je w procesie legisakcyjnym za pomocą peryfraz *Ærzec jest moja* (*rem meam esse*), którą w skardze legis actio sacramento in rem musiała posługiwać się obie strony, zarówno powód, jak i pozwany. Trudno powiedzieć, czy głównym sprytem rozwoju było zróżnicowanie prawne czy zróżnicowanie społeczne.

W każdym razie w następnym typie procesu, procesie formularnym, owo nieprecyzyjne zakłucie zastąpiło formułę pisemną, kościelnie odformalizowane postępowanie przed pretorem. Nastąpiła specjalizacja i w efekcie znaczne pomnożenie formuły procesowych, np. funkcji, przypisywanych dawniej skardze ogólnej legis actio sacramento in rem, spełniały obecnie cztery powództwa: obok służebności ochronie własności skargi wydobywczej (*rei vindicatio*) pojawiły się mianowicie *hereditatis petitio*, *vindicatio usus-fructus* i *vindicatio servitutis*.

Kodyfikacja i dekodyfikacja prawa prywatnego

Własność dopiero w epoce rewolucji burżuazyjnych cywilizacji europejskiej zaczęła zachwalać rzymskie prawo klasyczne jako paradygmat równości wobec prawa (Villers, 1969, s. 462 i n.). Operowało ono bowiem „z pominięciem konkretnego statusu społeczno-gospodarczego podmiotów”, abstrakcyjnymi, niejako blankietowymi typami, takimi jak powód i pozwany, sprzedawca i kupujący, dłużnik i wierzyciel, posiadacz i właściciel, ojciec i syn, rodzina, matka, żona, złodziej i okradziony, spadkodawca i spadkobiorca.

I rzeczywiście, poczynając od epoki antyku prawo prywatne oferowało osobom, chcącym cokolwiek sprzedać albo kupić, przechować albo wypożyczyć, *Æprekonfekcjonowane* czy raczej prefabrykowane schematy, które na-

leżące zastosować, by osiągnąć swoje cele w praktyce obrotu. Najważniejszą z nich było prawo umów. Jednak człowiek sfer niższych *Æstarego* systemu przedrewolucyjnego (ancien régime) czy stołowa, gdy zmuszany go do tego tzw. zale no ci organiczne, jak niewolnictwo czy pałacyzna.

Tymczasem po rewolucji wolny człowiek pracuje tylko i wyłącznie dlatego, że zobowiązał się do pracy w drodze umowy. W jej braku w społeczeństwie ludzi równych nie ma na nikogo do pracy zmusi. Ponieważ feudalizm postrzegał jednostkę przede wszystkim jako członka tego lub innego kolektywu, a nawet całej społecznie ci, gwarantując mu swój generis pomoc socjalną, legitymację historyczną dla modelu czystego prawa prywatnego, operującego w zatomizowanym społeczeństwie ludzi idealnie równych, szukano wówczas w starożytnym Rzymie.

Współcześnie nie nastąpił jednak rozpad jednolitego, abstrakcyjnego podmiotu prawa, który w epoce tzw. wielkich kodyfikacji prawa prywatnego spajały europejskie kodeksy cywilne (Guibert-leclerc, 1987, s. 1 i n.). Obecne wprowadzenie do nich pojęcia konsumenta oznacza wzmocnienie ochrony nie tyle stricte osobowej, ile sytuacyjnej, a zatem bardziej kazuistycznej. Poza tym wraz z abstrakcyjnym zestandaryzowanym podmiotem prawa upadł jeszcze kodyfikacyjny mit abstrakcyjnego rozumu prawniczego.

Okazało się bowiem, że przepisy kodeksowe nie mogły odgrywać roli ponadczasowego ucieleśnienia odwiecznego rozumu prawniczego (*ratio scripta*), spisane go w kompilacji Justyniana jako księgi prawniczej miedzy ci. Owo prawne objawienie zostało bowiem następnie rozczłonkowane i zróżnicowane w postaci kodeksów na warianty narodowe. Przepisy te zawierały w gruncie rzeczy tylko konkretne próby racjonalnego rozwijania problemów społecznych, istniejących w danym miejscu i czasie, a więc problemów ściśle historycznych i lokalnych.

Jednym z pierwszych prawników europejskich, którzy zwrócili uwagę na te okoliczności, był wykształcony w Rosji cywilista, twórca nauki polityki prawa i obecny patron Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, Leon Petrażycki (1867...1931). W drugim tomie swojego głównego dzieła *niemieckoj zycznego Die Lehre vom Einkommen* (*ÆNauka o dochodzie*), wydanym w Berlinie w 1895 r. (Giaro, 2016, s. 416 i n.), zwrócił on między innymi uwagę zwłaszcza na problem określany w dzisiejszej teorii cywilistyki jako problem *Æmodelu społecznego ustawy* (Wieacker, 1953 *passim*).

Pod tym pojęciem rozumie się obecnie skonkretyzowanie kręgu bardziej lub mniej typowych adresatów legislacji. A więc je li przeważała wiąkszość norm kodeksu cywilnego zakładała, że ich standardowym adresatem jest drobny kupiec, rzemieślnik czy rolnik, nie należało się dziwić, że wielkie przedsiębiorstwa będnę unikały stosowania tego kodeksu, preferując raczej polubowne rozstrzygnięcie sporów. I odwrotnie, kodeks preferujący komercyjną logikę wielkiego producenta nie zdobył uznania producentów drobnych, a zwłaszcza konsumentów, popadających często w kłopoty finansowe.

From status to contract i z powrotem

Henry Sumner Maine (1822...1888), który odkrył przebieg od Estacjonarnego prawa i społeczeństwa feudalnego do Epst powegoż prawa i społeczeństwa nowoczesnego, określa je jako ruch from status to contract (Maine, 1917, s. 100), opisałby zapewne dzisiejszą sytuację jako odwrotny ruch from contract to status (Caroni, 1998, s. 95). A więc kodeksy cywilne ery dekodyfikacji muszą dostosowywać się do potrzeb określonych grup społeczno-ekonomicznych. Na przykład w wyniku Eeuropeistycznej gorliwoci ustawodawcy niemieckiego, dokonana w 2001 r. modernizacja prawa zobowiązań w BGB sprawia obecnie nieszczerliwie wrażenie, e dzieło to Eprzekształcono w dużej mierze w kodeks konsumencki (Martinek i Poczuobut, 2007, s. 496).

Nowoczesne ujęcie systemu prawa jako koherentnego zestawu rozwiązań konkretnych problemów społecznych nie ominie zatem cywilistyki, chętnie dotychczas ograniczającej się do wykorzystywania Eprefabrykowanej mroci prawniczej Rzymian. Co więcej, dotykającej cywilistyk obecnie proces dekodyfikacji nie tylko burzy jej tradycyjne, narosłe przez stulecia struktury, lecz zarazem stwarza dla niej, z drugiej strony, przesłanki pracy bardziej realistycznej niż w klasycznym prawie prywatnym rewolucji burżuazyjnych.

Minęły już czasy, gdy Kodeks Napoleona „chwalony przysławowo jako Eprawdziwa konstytucja Francji (Carbonnier, 1991, s. 123) „zakładał równo wszystkich obywateli francuskich jako abstrakcyjnych podmiotów prawa. Obecna regulacja europejskich kodeksów cywilnych, zwłaszcza niemieckiego (§ 13 BGB) i polskiego (art. 221 k.c.), zainspirowana panującą w Unii Europejskiej ideologią konsumeryzmu, różnicuje się według okoliczności, czy adresat występuje w danym kontekście obrotu jako osoba prywatna (konsument), czy jako przedsiębiorca (producent).

Albowiem sztywno podziału na konsumenta i przedsiębiorcę, przy tego w modelowych projektach ustawodawstwa europejskiego, była wielokrotnie krytykowana (Eidenmüller i in., 2008, s. 704 i n.; Eidenmüller i in., 2011, s. 1081 i n.). Prowadzi ona w początkowym okresie obowiązywania prawa konsumenckiego do nie zawsze racjonalnych konsekwencji, gdy odmawiano np. szczególnej ochrony profesorowi prawa, który kupuje księgę prawniczą, mechanikowi samochodowemu, który nabywa czyści zamienne do swojego prywatnego auta, i dyrektorowi banku, który bierze kredyt bankowy na zakup własnego domu (Zimmermann, 2005, s. 483).

Aktualna treść tzw. ustaw konsumenckich, a zwłaszcza automatyczne uznanie w nich za nieważne klauzul nieuczciwych, zwanych abuzywnymi, pomieszczanych często „jak przyjmuje dziś w Polsce większość analityków „w polskich umowach o kredyty frankowe, ogólnie mówiąc, zakłada prawo prywatne dopasowane do potrzeb adresata. Dopasowanie to jest nader radykalne, skoro narusza ono nawet tradycyjne zasady trwającego ci umów (Romanowski, 2017, s. 42 i n.), które w nieco starso wieckiej dawniejszej terminologii anglosaskiej nazywano ich Ewi to ci (sanctity).

Zarysowane tu zwycięstwo koncepcji prawa dopasowanego do potrzeb adresata odbiera oczywiście kodeksowi cywilnemu dotychczasowy nimb ideału sprawiedliwości abstrakcyjnej. Sprowadza ona na adresata normy „jak przystało na objawienie prawniczej ratio scripta „niejako z góry metodą top down, sprawdzając się w schemacie identycznym dla wszystkich i we wszelkich okolicznościach. Geneza nowego prawa należy jednak rozpatrzyć raczej z przeciwnej perspektywy, a mianowicie jako prawa tworzonego w odwrotnej procedurze Eoddolnej, czyli bottom up.

Nowożytne prawo pracy

Prawna regulacja pracy ludzkiej istniała oczywiście już w przysławionym kodeksie Hammurabiego. Jednak nowożytne prawo pracy zalicza się do tych odrębnych praw prywatnych, a właściwie do jego Erodzajów szczególnych (zwanych w Niemczech Sonderprivatrecht), które „wraz z prawem handlowym, prawem najmu lokali mieszkalnych, prawem papierów wartościowych i kilkoma innymi Especjalnymi gromadzi prawa „oddzieliły się od głównego korpusu klasycznego prawa prywatnego przez różniczkowanie.

Aksjologiczne zasady wyodrębnienia stanowiła w odniesieniu do prawa pracy szczególna ochrona pracownika jako strony słabszej stosunku prawnego, realizowana pod egidą władzy państwowej i przy zastosowaniu metod prawa publicznego. Nastąpiło to w drugiej połowie XIX w., która była na Zachodzie Europy epoką intensywnej industrializacji i, w konsekwencji, wyzysku, a zatem i wzmożonych konfliktów społecznych (Mitrus, 2010, s. 771 i n.). Powstało wtedy spełniające funkcje ochronne prawo fabryczne, przemysłowe lub robotnicze (droit ouvrier).

Na ziemiach polskich obowiązywała austriacka ustawa przemysłowa z 1859 r., niemiecka ordynacja przemysłowa (Gewerbeordnung) z 1869 r. i rosyjska ustawa o pracy w przemyśle z 1913 r. Za przykładem angielskim od lat 60. XIX w. we Francji, a następnie w Niemczech, uznano zwizki zawodowe (Halpérin, 2006, s. 136 i n.). Wielki Rudolf von Jhering dostrzegł w 1889 r. rosnącą rolę społecznym, odrzucając Eobliczone na jednostki (individuen) prawo prywatne, reprezentowane przez człowieka pandektysty niemieckiego, Windscheida (Ehrenberg, red., 1913, s. 419).

Jednak to właściwie nie zaprzysiężony z Jheringiem jego rówieśnik, Bernhard Windscheid, wywarł w końcu przemożny wpływ na ostateczny kształt niemieckiego kodeksu cywilnego BGB, promulgowanego w 1896 r. Umowę o pracę uznano tu zatem (§ 611...630 BGB) zgodnie z tradycją rzymskiej locatio-conductio operarum za prywatnoprawną umowę najmu usług (Dienstvertrag), podobnie jak uczynił to prawie sto lat wcześniej kodeks Napoleona, który zakwalifikował jako Enajem usług i robotników (art. 1780...1781 language des domestiques et ouvrier).

Zwyciski pochodzą prawa pracy przez Europę, jednak nie do powstrzymania, co wynika z coraz szerszego miejsca, które było dla rezerwowane w kolejnych kodeksach cywilnych. Wiemy, e w kodeksie francuskim po-

wi cono prawu pracy jedynie dwa cytowane wy ej przepisy, z których drugi „ przy sporze o zap>at zawsze faworyzuj cy pracodawc „ uchylono w 1868 r. jako sprzeczny z zasad równo ci (Sójka-Zieli ska, 2007, s. 139). Jednak austriacki ABGB z 1811 r. zawiera> ju 23 przepisy, niemiecki BGB mimo wszystko 20, a szwajcarskie prawo zobowi za (OR = Obligationenrecht) z 1911 r. a 40 (art. 319...362).

Jednym z pierwszych prawników europejskich, którzy oprotestowali zaliczenie umowy o prac w BGB do zwyk>ych przypadków najmu usług, by> Petra ycki, jako twórca polityki prawa wra liwy na realia społeczne. Obok cywili stów niemieckich Philippa Lotmara (1850...1922) z jego dwutomowym dzie>em o umowie o prac (Der Arbeitsvertrag) z 1902...1908 r., a nast pnie rówie nika Petra yckiego „ Paula Oertmanna (1865...1931) i nieco m>odsze go Hugona Sinzheimerera (1875...1945), Petra ycki nale y zatem do pionierów prawa pracy w Europie (Giario, 2009, s. 228).

Petra ycki stwierdzi> m.in., e mi dzy prawem cywilnym a prawem pracy zaistnia> ju pewien dualizm. Zgodnie z lo

gik ró nicowania podkre li> on, e roszczenie pracownika o wyp>at wynagrodzenia nie jest zwyk>ym roszczeniem cywilistycznym. Wynagrodzenie wp>ywa do funduszu konsumpcji pracownika, b d tego zazwyczaj jedynym ró d>em zaspokojenia potrzeb egzystencjalnych jego rodziny. W razie zak>óce wyp>aty wynagrodzenia pracownikowi „ inacz ej ni kapitali cie „ brak z regu>y realnego dost pu do kredytu. Sytuacja ta wymaga wprowadzenia skutecznych gwarancji chroni cych roszczenie pracownika o wyp>at wynagrodzenia (Petra ycki, 1895, s. 601 i n.).

Uznanie pracownika za podmiot prawnie chroniony naruszy>o &ediljedno społeczn &edil; prawa prywatnego jako fundament kodyfikacji liberalnej (Genner, 2006, s. 178 i n.; Rudnicki, 2018, s. 75). Zarazem uzupe>ni>o ono indywidualistyczn perspektyw cywilistyki o perspektyw kolektywn . Pierwszy uk>ad zbiorowy (Tarifvertrag) zawarto w Niemczech dla lipskich drukarzy w 1873 r. Do francuskiego Code du travail et de la prévoyance sociale z 1910 r. w> czono ju ubezpieczenia społeczne. W ten mniej wi -cej sposób prawo pracy, wyodr bnione z prawa cywilnego przez ró nicowanie, zyska>o swoj dzisiejsz struktur .

Bibliografia /References

- Carbonnier, J. (1991). *Droit civil. Introduction* . Paris.
- Caroni, P. (1998). *Saggi sulla storia della codificazione* Milano.
- Ehrenberg, H. (red.). (1913). *Rudolf von Jhering in Briefen an seine Freunde* Leipzig.
- Eidenmüller, H. i in. (2008). The Common Frame of Reference for European Private Law. *Oxford Journal of Legal Studies* 28. <https://doi.org/10.1093/ojls/gqn031>
- Eidenmüller, H. i in. (2011). Towards a Revision of the Consumer Acquis. *Common Market Law Review*, 48.
- Genner, S. (2006). Dekodifikation. Zur Auflösung der kodifikatorischen Einheit im schweizerischen Zivilrecht. Basel-Genf-München.
- Giario, T. (2009). Leon Petra ycki i ekonomiczna analiza prawa. W H. Izdebski (red.), *Nauka i nauczanie prawa. Tradycja i przysz>o* . Warszawa.
- Giario, T. (2016). Die Lehre vom Einkommen. W: S. Dauchy i in. (red.), *The Formation and Transmission of Western Legal Culture* Paris.
- Gintowt, E. (2005). W W. Wo>odkiewicz (red.), *Rzymskie prawo prywatne w epoce post powania legisakcyjnego* Warszawa.
- Guibert- ledziwski, E. (1987). Les avatars du sujet de droit bourgeois. *Czasopismo Prawno-Historyczne* 39(2).
- Halpérin, J.-L. (2006). *Histoire des droits en Europe de 1750 a nos jours* Flammarion.
- Luhmann, N. (1997). *Die Gesellschaft der Gesellschaft* Frankfurt a. M.
- Maine, H. S. (1917). *Ancient Law. Its Connection with the Early History of Society and its Relation to Modern Ideas* London.
- Martinek, M. i Poczobut, J. (2007). Modernizacja prawa zobowi za w niemieckim kodeksie cywilnym. W A. Brzozowski, W. Kocot i K. Mi cha>owska (red.), *W kierunku europeizacji prawa prywatnego. Ksi ga pami tkowa dedykowana Profesorowi Jerzemu Rajskiemu* Warszawa.
- Mitrus, L. (2010). O genezie prawa pracy. W S. Grodziski, D. Malec, A. Karabowicz, M. Stus (red.), *Vetera novis augere. Studia i prace dedykowane Profesorowi Wac>awowi Uruszczakowi* Tom II. Kraków.
- von Petra ycki, L. (1895). *Die Lehre vom Einkommen vom Standpunkt des gemeinen Civilrechts* Tom II. Berlin.
- Romanowski, M. (2017). ycie umowy konsumenckiej po uznaniu jej postanowienia za nieuczciwe. W M. Romanowski (red.), *ycie umowy konsumenckiej po uznaniu jej postanowienia za nieuczciwe na tle orzecznictwa TSUE* Warszawa.
- Sójka-Zieli ska, K. (2007). *Kodeks Napoleona. Historia i współ czesno* . Warszawa.
- Thomas, J. A. C. (1979). *The Art of Distinguishing*. W *L'educazione giuridica* Tom II. Perugia.
- Villers, R. (1969). Le droit romain, droit d'inégalité. *Revue des Etudes Latines* 47.
- Wieacker, F. (1953). *Das Sozialmodell der klassischen Privatrechtsgesetzbücher und die Entwicklung der modernen Gesellschaft* Karlsruhe.
- Zimmermann, R. (2005). Consumer Contract Law and General Contract Law: The German Experience. *Current Legal Problems* 58. <https://doi.org/10.1093/clp/58.1.415>

Prof. dr hab. Tomasz Giaro, od 2016 r. dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, profesor Europejskiej Tradycji Prawnej i wydawca pisma *Œtudia Iuridica*. W latach 1984...1988 stypendysta Fundacji Humboldta w Bonn, a w latach 1990...2006 pracownik naukowy Instytutu Historii Prawa Europejskiego im. Maksa Plancka we Frankfurt nad Menem. W Niemczech pracował również jako profesor kontraktowy: w latach 1994...1995 na Uniwersytecie we Frankfurcie, w 1996 r. na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie i w latach 1999...2000 na Uniwersytecie w Giessen. W latach 2006...2008 był profesorem wizytującym na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego w Katowicach, a w latach 2010...2011 wykładowcą w Levin College of Law Uniwersytetu Florydy (Gainesville) w USA. Nominację profesorską otrzymał w 2009 r. W 2011 r. został laureatem Nagrody Fundacji na rzecz Nauki Polskiej w obszarze nauk humanistycznych i społecznych. W latach 2015...2019 członek Rady Programowej Stacji Naukowej PAN w Rzymie.

Prof. dr hab. Tomasz Giaro, since 2016 Dean of the Law Faculty of the University of Warsaw, Professor of Roman Law and European Legal Tradition and editor in chief of the journal "Studia Iuridica". In 1984...1985 he was fellow of the Alexander von Humboldt Foundation in Bonn, Germany, and in 1990...2006 member of the Max Planck Institute of European Legal History in Frankfurt am Main, Germany. During his stay in Germany he was contract professor in 1994...1995 at the Law Faculty in Frankfurt am Main, in 1996 at the Law Faculty of the Free University of Berlin, and in 1999...2000 at the University of Giessen. Subsequently, in 2006...2008 he was visiting professor at the Law Faculty of Katowice, Poland, and in 2010...2011 at the University of Florida Levin College of Law, Gainesville, USA. In 2009 he was nominated professor of legal science. In 2011 he won the Prize of the Foundation for Polish Science in the field of Humanistic and Social Scholarship. In 2015...2019 he was the Chairman of the Board of the Scientific Station of Polish Academy of Sciences in Rome.

PWE POLECA

Konstytucyjne interregnum Transformacje porządków prawnych

REDAKCJA NAUKOWA
Krzysztof J. Kaleta
Małgorzata Nowak
Konrad Wyszowski

Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne

Książka, którą oddajemy do rąk Czytelników, stanowi ukończone niespełna dwuletnich badań prowadzonych przez kilkunastu studentów i doktorantów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, działających w ramach Koła Naukowego Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej IVR.

Pojęcie interregnum w symboliczny sposób oddaje istotę zagadnienia podjętych w ramach niniejszej monografii. Jej przedmiot stanowi analiza XX-wiecznych transformacji ustrojowych, które dokonały się w kręgu euroatlantyckiej kultury prawnej. Celem badań było uchwycenie najistotniejszych elementów zmiany ustrojowej ujmowanej możliwie szeroko, a zatem obejmującej przekształcanie się reżimów monarchicznych w ustroje o charakterze republikańskim, procesy liberalizacji lub demokratyzacji reżimów autorytarnych czy wreszcie formowanie się całokształtu nowych bytów państwowych. Opisywane metamorfozy ustrojowe zostały uchwycone in statu nascendi, w perspektywie dynamicznej, w okresie kształtowania się nowych form ustrojowych, a zatem cierania się starego porządku z nowym.

Monografia ma walor nie tylko informacyjny, przejawiający się w opisie biegu zdarzeń składających się na poszczególne procesy zmiany ustrojowej. Podejmuje także uniwersalne problemy związane z napięciami między legalnością a legitymizacją ustroju w warunkach doniosłej zmiany politycznej lub społecznej.

www.pwe.com.pl